

Ἡ θέση τῆς Παναγίας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία (Βασίλειος Γοντικάκης Ἀρχιμανδρίτης)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Ἐρώτησι: Ἐνας περίφημος ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας ὀνομάζει τὴν Παναγία οὐρανό: «Αὕτη γὰρ ἀνεδείχθη οὐρανὸς καὶ ναὸς τῆς θεότητος». Θὰ θέλατε, π. Βασίλειε, νὰ συζητήσουμε λίγο τὴ θέση τῆς Πλατυτέρας τῶν Οὐρανῶν μέσα στὴν Ὁρθόδοξή μας Ἐκκλησία;

Ἀπάντησι: «Αὕτη γὰρ ἀνεδείχθη οὐρανὸς καὶ ναὸς τῆς θεότητος»... Θυμᾶμαι ἓνα ἄλλο θεοτοκίο, ποὺ λέει ὅτι ἡ Παναγία εἶναι ἡ «οὐρανώσασα τὸ γεῶδες ἡμῶν φύραμα», εἶναι αὕτη ποὺ ἔκανε τὴ γῆ οὐρανό. Καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας λέει ὅτι, ὅταν ὁ Θεὸς δημιούργησε τὰ πάντα καί, βλέποντάς τα, εἶδε καὶ εἶπε ὅτι ἦταν «καλά λίαν», αὐτὸ τὸ «καλά λίαν», αὐτὸ τὸ κάλλος καὶ αὕτη ἡ καλοσύνη, ἀφοροῦσαν τὴν Παναγία. Δηλαδή, ἦταν ὅλα «καλά λίαν», ἐπειδὴ ὁδηγοῦσαν στὴν Παναγία, ἐπειδὴ ἐν τέλει θὰ ἐγεννάτο ἡ Παναγία. Ἔτσι, ἡ Παναγία εἶναι ὁ σκοπὸς ὅλης τῆς δημιουργίας καὶ τὸ τέλος ὅλης τῆς ἀναμονῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ὁ Θεὸς δημιούργησε ὅλο τὸν κόσμον «καλὸν λίαν» καὶ δημιούργησε στὸ τέλος τὸν

ἄνθρωπο, γιὰ τὸ πλάσιμο τοῦ ὁποῖου καταβάλλει μία ἰδιαίτερη προσπάθεια, κάνει μία ἰδιαίτερη ἐνέργεια. Δὲν λέγει καὶ γεννᾶται ἀλλὰ πλάθει τὸν ἄνθρωπο «ἐκ τῆς γῆς» καὶ ἐμφυσᾷ «πνοὴν ζωῆς» σ' αὐτόν. Ὁ Μέγας Βασίλειος λέει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο «μοῖραν τῆς αὐτοῦ θεότητος». Κι ἔτσι, ἐμεῖς θὰ μπορούσαμε νὰ γινώμαστε θεοὶ κατὰ χάριν, ἂν ὑπακούαμε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐν τέλει, ἀφοῦ μᾶς ἔκανε αὐτὴ τὴ μεγάλη δωρεὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἐλευθερία εἶναι δίκικοπο μαχαίρι -εἴτε πηγαίνεις ἐπάνω διὰ τῆς ὑπακοῆς εἴτε καταστρέφεις διὰ τῆς ἀνταρσίας καὶ τῆς αὐτονομίας- ἐμεῖς ἀκολουθήσαμε τὴ φιλαυτία καὶ χάσαμε τὸν Παράδεισο, βγήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ ζήσαμε μία ζωὴ βασανισμένη, χιλιετίες καὶ αἰῶνες πολλούς. Καὶ αὐτὸ τὸ βάσανο τὸ ξέρουμε ὅλοι μας.

Γεννιέται τότε τὸ ἐρώτημα πολλὰς φορές: Γιατί ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔσωσε, ἐφ' ὅσον μᾶς ἀγαποῦσε; Ἐμεῖς παρηκούσαμε τοῦ πλάσαντος, κάναμε, ὅπως λέμε, τοῦ κεφαλιοῦ μας. Ἀλλὰ Αὐτός, ὡς Θεὸς εὐσπλαγχνος καὶ Πατέρας, γιατί δὲν μᾶς ἔβαζε πάλι στὸν Παράδεισο; Ὅμως δὲν ὑπάρχει Παράδεισος χωρὶς τὴν ἐλευθερία. Λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Δὲν θὰ μπορούσε ὁ Χριστὸς νὰ σώσῃ τὸν Ἰούδα;». Καὶ ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος καὶ λέει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ πάντα ἀλλὰ δὲν ἤθελε διὰ τῆς βίας νὰ σώσῃ τὸν Ἰούδα, γιατί διὰ τῆς βίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία, παρὰ μόνο ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι, λοιπόν, περιμέναμε χιλιετίες ὀλόκληρες, γιὰ νὰ ἔρθῃ κάποιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ καταλάβαινε, τί σημαίνει ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ τὸ καταλάβαινε αὐτό, ἔπρεπε νὰ ἦταν καθαρὸς καὶ πολὺ ταπεινός. Καὶ γεννήθηκε ἡ Παναγία. Καὶ νομίζω, ὅτι αὐτὸ τὸ καταλαβαίνουμε μ' ἐκεῖνα ποὺ λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ του: «Πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι». Πρὶν νὰ ἔρθῃ ἡ πίστι, ἤμαστε κλεισμένοι μέσα στὸν Νόμο. Ὁ Νόμος ἔγινε παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν ἀλλὰ ὁ Νόμος, ὁποιοσδήποτε νόμος, ἦταν ἀνίκανος καὶ εἶναι ἀνίκανος νὰ σώσῃ καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀληθινά.

Γι' αὐτό, ὅταν ἦρθε τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ὑπὸ... νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν». Καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου εἶναι ἡ γέννησι τῆς Παρθένου, τῆς γυναικὸς διὰ τῆς ὁποίας ἔγινε ἄνθρωπος ὁ Θεός. Αὐτὴ εἶναι ἡ «κλῖμαξ δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός» καὶ ἡ «γέφυρα ἡ μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν».

Αὐτὴ, λοιπόν, ἡ «ἐκ κοιλίας μητρός» τῆς ἡγιασμένη, ἀκριβῶς γιατί ἦταν καρπὸς πολλῆς προσευχῆς τῶν γονέων της, τοῦ Ἰσακίμ καὶ τῆς Ἄννης, ποὺ ζήτησαν νὰ τοὺς χαρίσῃ ὁ Θεὸς ἕνα παιδί καὶ νὰ τὸ ἀφιερῶσουν ἐξ ὀλοκλήρου στὸν Θεό, ἀφιερῶθηκε στὸν Θεὸ ἀπὸ βρεφικῆς ἡλικίας. Καὶ ἀκοῦμε στὴν ἀκολουθία τῶν Εἰσοδίων νὰ ψάλλῃ ἡ Ἐκκλησία ὅτι «τῶν ἁγίων εἰς ἅγια ἡ ἁγία καὶ ἄμωμος ἐν ἁγίῳ

Πνεύματι είσοικίζεται». Ἐκεῖ μένει ἡ Παρθένος ἐπὶ χρόνια, ἐκεῖ τρέφεται μὲ τροφή Ἀγγέλου καί, ὅταν φθάσῃ σὲ μία ὠριμὴ ἡλικία καὶ ἔχη ὡς μνηστῆρα τὸν Ἰωσήφ, δέχεται τὸν ἀρχαγγελικὸ ἀσπασμὸ καὶ εἶναι πᾶ ἱκανὴ νὰ πῆ «ναί» στὸ μήνυμα τοῦ Ἀγγέλου, νὰ πῆ «γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου», νὰ δεχθῆ νὰ γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σ' αὐτῆ. Κι ἀπὸ τότε καὶ στὸ ἐξῆς, νὰ γίνῃ ἐκείνη ἡ ὁποία, διὰ τῆς ὄλης ὑπάρξεώς της, σαρκοποιεῖ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔτσι, γίνεται ἡ «εὐρυχωροτέρα τῶν οὐρανῶν», ἡ βασίλισσα τῶν Ἀγγέλων καὶ αὐτῆ ποὺ πράγματι ἀξιῶνεται νὰ κάνη τὴ γῆ οὐρανό.

Ἑρώτησι: Οἱ Πατέρες, μιλώντας μὲ τὴ γλῶσσα τῆς θεολογίας καὶ τῆς θεοπνευστίας, καθόρισαν γιὰ τὴν Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν, ὅτι βρίσκεται μεταξὺ κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου. Τί σημαίνει αὐτό;

Ἀπάντησι: Μ' αὐτὸ ποὺ μοῦ λέτε, θυμᾶμαι τὸν ὕμνο ποὺ ψάλλουμε στὴν ἐκκλησία, ὅτι ἡ Παναγία εἶναι ἡ «τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξωτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ». Αὐτῆ εἶναι «καθαρωτέρα λαμπεδόνων ἡλιακῶν».

Θὰ ἤθελα τώρα νὰ ἔλεγα κάτι γενικὰ γιὰ τὶς γυναῖκες. Ὅπως εἶπατε, ἡ Παναγία -τὸ λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς- εἶναι «μεθόριον κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως» καὶ κανεὶς δὲν μπορῆ νὰ ἔρθῃ πρὸς τὸν Θεό, παρὰ μόνο δι' αὐτῆς. Καὶ εἶναι ἡ δόξα τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι τὸ «μητροπάρθενον κλέος». Εἶναι αὐτῆ, στὴν ὁποία «πᾶσα ἡ κτίσις ἀγάλλεται». Καὶ εἶναι ἡ Μητέρα μας, ἐκείνη ἡ ὁποία μᾶς ἔθρεψε καὶ μᾶς θήλασε μὲ τὴ Χάρι καὶ μὲ τὸν Παράδεισο, ἐνῶ ἡ πρώτη, ἡ Εὐα, μᾶς θήλασε μὲ τὴν ἀνταρσία, μὲ τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατο.

Ἡ Παναγία, ὅπως λέει ἡ λέξι, εἶναι πάνω ἀπ' ὅλους τοὺς Ἁγίους. Καὶ εἶναι πάνω ἀπ' ὅλους τοὺς Ἁγίους, γιατί ξεπέρασε ὅλους σὲ καθαρότητα, σὲ ταπείνωσι καὶ σὲ ὑπακοή. Μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλοι ὁ Τίμιος Πρόδρομος, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι, οἱ μεγάλοι Πατέρες, Ὁμολογητὲς καὶ Μάρτυρες. Ὅμως κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν Παναγία. Γι' αὐτό, βλέπουμε ὅτι τὸ κάλλος τῆς Παναγίας καὶ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖο ἔρχεται ἀπὸ τὴν Παναγία, εἶναι «ἔσωθεν», εἶναι «ὁ τῆς κοιλίας αὐτῆς καρπός». Αὐτὸ τὸ κάλλος ποὺ γέννησε καὶ τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο, ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς της, εἶναι αὐτὸ ποὺ φωτίζει ὅλη τὴ ζωὴ μας, τὰ προβλήματα μας καὶ τὶς δυσκολίες μας.

Καὶ γυρίζω πάλι σ' αὐτὸ ποὺ εἶπα πρὶν ἀπὸ λίγο, ὅτι θὰ ἤθελα νὰ μιλήσω γιὰ τὶς γυναῖκες. Τὸ πῶς θὰ τιμήσουμε τὴ γυναῖκα, τὸ πῶς θὰ γίνῃ αὐτὸ καὶ πῶς θὰ συμβῆ, θὰ τὸ βροῦμε μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, φωτισμένοι ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὴ Θεοτόκο, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο. Καὶ βλέπουμε, ὅτι οἱ γυναῖκες τώρα θέλουν νὰ πάρουν μία θέσι ἐνδοξη. Ἀλλὰ τὸ ποὺ μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ γυναῖκα, τὸ ἔδειξε ἡ Παναγία μὲ τὸ νὰ γίνῃ «τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ

ένδοξωτέρα άσυγκρίτως τών Σεραφίμ». Καί αν είναι μεγάλοι οί Άπόστολοι καί οί άρχιερεΐς, κανείς δέν είναι μεγαλύτερος άπό τήν Παναγία• καί αν ή Παναγία είναι μεγαλύτερη άπ' όλους τούς άρχιερεΐς, δέν έγινε, ώστόσο, ούτε διάκος ούτε ιερέας ούτε δεσπότης. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι οί γυναΐκες δέν γίνονται διάκοι ή ιερεΐς, όχι γιατί υποτιμῶνται μέσα στην Έκκλησία αλλά γιατί τιμῶνται υπερτέρως.

Έτσι, αναδεικνύεται ή αλήθεια πού λέει ο Άπόστολος Παῦλος, ότι, όταν άσθενῶ, τότε εΐμαι δυνατός καί όταν ταπεινῶνμαι, τότε δοξάζομαι. Καί τὸ άσθενές φύλο, μέσα στην Έκκλησία, διὰ τῆς υπακοῆς καί διὰ τῆς ταπεινώσεως, τήν όποία εφαρμόζουν καί ζοῦν οί Άγιοι καί τήν όποία έφήρμοσε καί ένσάρκωσε ιδιαιτέρως ή Παναγία, άποδεικνύεται ίσχυρὸ καί ίσχυρότερο.

Έρώτησι: π. Βασίλειε, λέμε στὸν ύμνο «τὸ μεσότοιχον τῆς έχθρας καθελοῦσα». Ποιό είναι αυτό «τὸ μεσότοιχον τῆς έχθρας»;

Άπάντησι: Νομίζω ότι είναι ή έχθρα μεταξύ τοῦ διαβόλου καί τοῦ Θεοῦ, τῆς άνταρσίας καί τῆς υπακοῆς. Κι εμεΐς με τήν παράβασι άκολουθήσαμε τὸν διάβολο καί όχι τὸν Θεό. Καί μάς πέρασε ὁ λογισμὸς, ότι θα μπορούσαμε νὰ φθάσουμε στην άγιότητα διὰ τῆς άμαρτίας καί νὰ φθάσουμε στη θέωσι με τὸ νὰ υπακούσουμε στὸν διάβολο. Καί έτσι δημιουργήθηκε ὅλο αὐτὸ τὸ χάσμα, ὅλος ὁ μεσότοιχος πού μάς χωρίζει άπό τὸν Θεό.

Άλλά έπρεπε νὰ ὑπάρξη κάποιος άνθρωπος φωτισμένος, καθαρὸς, ταπεινός, πανάγιος, ὁ όποῖος θα καταλάβαινε, ότι διὰ τῆς υπακοῆς φθάνουμε στην έλευθερία, διὰ τῆς ταπεινώσεως φθάνουμε στη δόξα καί, θα έλεγα, διὰ τῆς παρθενίας καί τῆς ὀλοκληρωτικῆς άφοσιώσεως στὸν Θεὸ φθάνουμε στὸν ὄντως γάμο καί στην ένότητα τήν αλήθινή καί ὀλοκληρωτική με τὸν Θεό.

Έρώτησι: Έρχόμενος, π. Βασίλειε, άπό τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας, τὸ Άγιον Όρος, στην Κύπρο, πού έχει άφιέρώσει στην Παναγία πολλοὺς ναοὺς καί πολλὰ μοναστήρια, πῶς νοιώθετε;

Άπάντησι: Είναι αλήθεια, ότι ήρθα στην Κύπρο προσκεκλημένος, με μία διάθεσι νὰ μιλήσω γιὰ τήν Παναγία. Καί, έκπληκτος, βρέθηκα στὸ νησί τῆς Παναγίας, γιατί σχεδὸν ὅλα τὰ μοναστήρια σας είναι άφιερωμένα στην Παναγία, τόσες θαυματουργές εΐκόνες έχετε σὲ πολλές έκκλησίες καί στὰ σπίτια σας έσεΐς, οί Κύπριοι.

Άλλά κάτι πού μοῦ έκανε πολλή έντύπωσι καί ήταν μία δωρεὰ τῆς Παναγίας ήταν, όταν έπισκέφθηκα ένα χωριό, τήν Όρᾶ. Εΐδαμε μία πολὺ μεγάλη, πετρόκτιστη καί ώραΐα έκκλησία καί πήγαμε νὰ προσκυνήσουμε. Ζητήσαμε, λοιπόν, νὰ έρθη ὁ νεωκόρος. Προσκυνήσαμε τὶς εΐκόνες τοῦ τέμπλου καί μπήκαμε μέσα στὸ ιερό.

Βγαίνοντας έξω, είδαμε μία εικόνα τῆς Παναγίας στὸν ἀριστερὸ τοῖχο. Ἦταν ἀρχαία καὶ πάρα πολὺ ὠραία εἰκόνα. Τὴν ὥρα ποὺ προσκυνούσαμε, ὁ νεωκόρος, ἕνας ἡλικιωμένος ἄρχοντας τοῦ χωριοῦ, μοῦ εἶπε μία φράσι, ποὺ σ' αὐτὴ ἦταν ὅλο τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ μυστηρίου τῆς Παναγίας. Αὐθόρμητα μοῦ εἶπε: «Εἶναι ὠραία ἡ Βασίλισσά μας. Γειά στὰ χέρια ἐκείνου ποὺ τὴν ἔκανε».

Ἡ Βασίλισσα τῆς Κύπρου εἶναι ἡ Παναγία. Καὶ ἡ Παναγία εἶναι ὠραία• καὶ ὠραία τὴ λένε οἱ Προφῆτες, τὴ λένε οἱ Πατέρες, τὴ λένε οἱ ὕμνοι. Καὶ τὸ κάλλος τῆς Παναγίας ἠράσθη, ἀγάπησε ὁ Θεὸς καὶ ἔγινε ἄνθρωπος. Τὸ κάλλος τῆς Παναγίας εἶναι τὸ κάλλος τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς καθαρότητος. Τὸ κάλλος αὐτὸ εἶναι ποὺ σώζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο ὅλο. Καὶ τὸ κάλλος αὐτὸ εἶναι «τὸ ἀληθινὸν καὶ ἐράσμιον», ὅπως λέει ὁ Μέγας Βασίλειος, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἄκτιστη χάρι τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἴδια ἡ Θεότης.

Ἔτσι, συγκινήθηκα ιδιαίτερα, ὅταν ἔνοιωσα αὐτὸ τὸ κάλλος, αὐτὴ τὴ χάρι, νὰ ὑπάρχει σ' ὅλο τὸ νησί τῆς Παναγίας, ποὺ εἶναι ἡ Κύπρος. Καὶ συγκινεῖται κανεὶς ιδιαίτερα, ὅταν βλέπη πόσο ζῆ ἡ Παναγία μεταξὺ μας καὶ πόσο πράγματι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι σῶμα Χριστοῦ. Ὅχι ἀπὸ ἕναν Προφήτη, ὄχι ἀπὸ ἕναν Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ ἀπὸ ἕναν ἀπλὸ ἄνθρωπο, χωριάτη καὶ ἄρχοντα, ἄκουσα αὐτὴ τὴ μεγάλη φράσι: «Ἡ Βασίλισσά μας εἶναι ὠραία». Καὶ τὸ κάλλος αὐτὸ εἶναι, ποὺ θὰ σώσει τὴν Κύπρο καὶ θὰ σώσει τὸν κόσμο ὅλο.

*Συνέντευξη σὲ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τῆς Κύπρου τὸν Μάιο τοῦ 1989.

Πηγή: agiazoni.gr